

18. David H. Small & Domenico Giannone & Lucrezia Reichlin, 2006. «[Nowcasting GDP and inflation: the real-time informational content of macroeconomic data releases](#),» [Working Paper Series](#) 633, European Central Bank.
19. Verspagen, B., (1991), 'A new empirical approach to catching up and falling behind', *Structural Change and Economic Dynamics*, vol. 2, pp. 359–380.

Надійшла 22.04.2010

УДК 658.155:336.22

УДОСКОНАЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Н.М. ЛЮБЕНКО

Київський національний університет технологій та дизайну

У статті викладено пропозиції щодо удосконалення оподаткування прибутку підприємств, реалізація яких забезпечить стабілізацію фіскальної функції і посилення дії регуляторної (стимулюючої) функції системи оподаткування за умови введення комплексного корпоративного податку

Серед численних фінансово-економічних проблем ринково-орієнтованих суспільств чільне місце посідає проблема створення ефективної системи оподаткування. Податкова система, з одного боку, забезпечує фінансову базу держави, а з іншого – виступає головним знаряддям реалізації її економічної доктрини шляхом реалізації регуляторної (стимулюючої) функції податків. Одним із загальновизнаних недоліків чинної системи оподаткування в Україні є переважаюча роль фіскальної функції та обмежена роль регуляторної (стимулюючої) функції прибуткового оподаткування підприємств.

Збитковість вітчизняних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки є однією з головних перешкод у забезпеченні надходжень податкових платежів. Адже саме збиткові підприємства нерідко стають проблемою для податківців - різними шляхами створюється штучна збитковість, тобто: приховується реальна виручка від реалізації, штучно завищуються валові витрати.

Зниження загальної ставки оподаткування прибутку (про це свідчить досвід інших країн) може принести значні позитивні результати: дозволить підприємствам здійснити «детінізацію» діяльності, збільшити легальні обсяги виробництва, значно покращити своє фінансове становище, підвищити рівень рентабельності, збільшити обсяги капітальних вкладень у виробництво, забезпечити своєчасні розрахунки та запобігти погіршенню платоспроможності та, в той же час, збільшити абсолютний обсяг сплачених податкових та інших обов'язкових платежів, що доводить вигідність зниження ставок податку на прибуток як для підприємств-платників податку, так і для економіки в цілому.

Отже, актуальним є запровадження в систему оподаткування таких змін, які могли б стабілізувати бюджетні надходження в умовах кризи прибутковості, яка притаманна сьогодні великій кількості платників податку на прибуток, і в той же час виконував би стимулюючу функцію щодо поліпшення фінансової результативності суб'єктів господарювання.

Зазначеної проблема може бути розв'язана завдяки введенню для підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності, комплексного корпоративного податку, в складі якого: 1) податок на прибуток за зниженими, порівняно з визначеними законодавством України [1] загальними ставками оподаткування; 2) податок на підприємництво, який не залежить від розміру оподаткованого прибутку, проте і є стимулятором економічної ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

Об'єкти та методи дослідження

Об'єктом дослідження є оподаткування прибутку в системі державних і корпоративних фінансів.

З метою обґрунтування фінансової доцільності впровадження змін до системи оподаткування, що пропонуються, нами проведено відповідні багатоваріантні аналітичні розрахунки, за методологією економіко-математичного моделювання. При цьому спиралось на подвійний характер завдань оптимізації схеми оподаткування: стабілізація податкових надходжень до бюджету (з орієнтацією на фіскальну функцію податків) і стимулювання поліпшення фінансової результативності підприємств-платників податків (регуляторна функція).

Розрахункові економіко-математичні моделі в якості змінних параметрів враховують такі фактори впливу на диференціацію розмірів податкового навантаження: ставка оподаткування прибутку; ставка податку на підприємництво; рівень рентабельності операційної діяльності.

Постановка завдання

Метою дослідження є обґрунтування запропонованих змін системи оподаткування прибутку шляхом аналітичної оцінки їх впливу, по-перше, на стабілізацію податкових надходжень до бюджетів в умовах кризи прибутковості вітчизняних підприємств і, по-друге, на посилення стимулюючої дії на зниження витрат і підвищення рівня рентабельності суб'єктів господарювання.

Пропонується знизити ставки оподаткування прибутку з одночасним запровадженням в якості додаткового податку на підприємництво. Об'єктом оподаткування податком на підприємництво пропонується встановити сукупні операційні витрати підприємства в складі таких витрат: собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (р.040), адміністративні витрати (р.070), витрати на збут (р.080), інші операційні витрати (р.090) розраховані згідно звіту про фінансові результати підприємства (форма №2). Введення такого податку сприятиме, не лише збільшенню гарантованих податкових надходжень до бюджету, стимулюванню економії на витратах операційної діяльності.

Результати та їх обговорення

При проведенні прогнозних оцінок впливу на бюджетні надходження пропонуємих змін оподаткування прибутку виходили з наступних експертних оцінок:

- при зниженні ставки оподаткування прибутку на 5-10% загальна сума прибутку внаслідок активізації підприємництва та відмови від схем “приховування” прибутку може збільшитись, як мінімум, на 1-2%;
- у розрахунках бюджетних надходжень спиралось на орієнтовну експертну оцінку витрат і результатів операційної діяльності підприємств України на 2009 рік, що здійснювалася за методом тренду, виходячи з даних [2] щодо відповідних показників за січень-вересень 2009 року (таблиця 1).

Таблиця 1. Доходи і витрати операційної діяльності підприємств України ^{*/}

	Результат від операційної діяльності	Витрати операційної діяльності	Рентабельність, %
За січень-вересень 2009 року	41425,7	1140395,5	3,6
Прогнозна оцінка на 2009 рік	$41425,7 \times 4/3 = 55\ 234,3$	$1140395,5 \times 4/3 = 1\ 520\ 527,3$	3,6
Прийнято до розрахунку	55 200	1520 500	3,5

^{*/} без малих підприємств, банків і бюджетних установ, ... сільського господарства

Аналіз впливу на бюджетні надходження пропозицій щодо удосконалення системи оподаткування проведено шляхом розрахунку та співставлення податкових платежів до бюджету за різних варіантів ставок оподаткування та їх поєднання (таблиця 2).

Розрахунки проведено на такій багатоваріантній основі, в тому числі:

- варіанти ставок оподаткування прибутку – 25% (чинна), 20%, 15%;
- варіанти ставок податку на підприємництво – від 0,1% до 0,5% від суми операційних витрат;
- варіанти збільшення прибутку внаслідок зменшення ставки податку на прибуток – від 1% до 2%

Таблиця 2. **Прогнозний розрахунок бюджетних надходжень податку на прибуток при альтернативних варіантах реформування системи оподаткування**

		(млн.грн)			
		Базова оцінка	При збільшенні прибутку завдяки зниженню ставки податку		
			на 2%	на 1,5%	на 1%
Витрати операційної діяльності		1520500			
Прибуток від операційної діяльності		55200	56304	56028	55752
Податок на прибуток – ставка 25%		13800			
Варіант А.					
Податок на прибуток – ставка 20%		11040	11261	11205	11150
Надходження до бюджету з урахуванням податку на підприємництво	За ставки 0,5% від витрат – 7602	18642	18863	18807	18752
	За ставки 0,4% від витрат – 6080	17120	17341	17285	17230
	За ставки 0,3% від витрат – 4560	15600	15821	15765	15710
	За ставки 0,2% від витрат – 3040	14080*/	14301*/	14245*/	14190*/
	За ставки 0,1% від витрат – 1520	12560	12781	12725	12670
Варіант Б.					
Податок на прибуток – ставка 15%		8280	8446	8404	8363
Надходження до бюджету з урахуванням податку на підприємництво	За ставки 0,5% від витрат – 7602	15882	16048	16006	15965
	За ставки 0,4% від витрат – 6080	14360*/	14526*/	14484*/	14443*/
	За ставки 0,3% від витрат – 4560	12840	13006	12964	12923
	За ставки 0,2% від витрат – 3040	11320	11486	11444	11403
	За ставки 0,1% від витрат – 1520	9800	9966	9924	9883

*/ виділено варіанти, за яких збільшення податкового навантаження є мінімальним

Для подальшого розгляду будемо спиратись, як на оптимальні з фіскальної точки зору, на такі варіанти, що не зменшують сумарних надходжень податку на прибуток до бюджету (порівняно з чинною схемою оподаткування прибутку), але за яких збільшення податкового навантаження на суб'єктів господарювання є мінімальним.

З аналізу даних табл.2 витікає, що до таких варіантів належать: – варіант А: ставка оподаткування прибутку 20%, ставка податку на підприємництво – 0,2% від витрат; варіант Б: ставка оподаткування прибутку 15%, ставка податку на підприємництво – 0,4% від витрат.

При цьому з фіскальної точки зору переваги має варіант Б – він забезпечує податкових надходжень порівняно з варіантом А більше на 1,5-1,7% (за даними табл.2), а у порівнянні з чинною схемою оподаткування – більше на 4,6-5,3%.

Проведення подальших розрахунків спрямовано на визначення стимулюючого впливу запропонованих схем оподаткування на кінцевий показник фінансової результативності окремих суб'єктів господарювання – чистий прибуток. Дієвість стимулюючого впливу запропонованих схем оподаткування проілюструємо на прикладі умовного “середньостатистичного” підприємства з рентабельністю операційної діяльності 3,5%. Для наочності порядок розрахунку і результати представлені в таблиці 3.

Таблиця 3. Аналіз ролі системи оподаткування у стимулюванні зниження витрат підприємства (тис.грн.)

Показники	За чинної системи оподаткування	Варіант А	Варіант Б
		Ставка податку на прибуток – 20% Ставка податку на підприємництво – 0,2%	Ставка податку на прибуток – 15% Ставка податку на підприємництво – 0,4%
Доходи		1180	
Витрати		1140	
Прибуток до оподаткування		1180 – 1140 = 40	
Податкові зобов'язання:	40 x 25% = 10	40 x 20% + 1140 x 0,2% = 8 + 2,3 = 10,3	40 x 15% + 1140 x 0,4% = 6 + 4,6 = 10,6
Чистий прибуток:	40 – 10,0 = 30,0	40 – 10,3 = 29,7	40 – 10,6 = 29,4
При зниженні витрат на 1% (зі збереженням суми доходів):			
Доходи		1180	
Витрати		1140 x 99 % = 1129	
Прибуток до оподаткування		1180 – 1129 = 51	
Податкові зобов'язання:	51 x 25% = 12,75	51 x 20% + 1129 x 0,2% = 10,2 + 2,2 = 12,4	51 x 15% + 1129 x 0,4% = 7,6 + 4,5 = 12,1
Чистий прибуток:	51 - 12,75 = 38,25	51 - 12,4 = 38,6	51 – 12,1 = 38,9
Збільшення чистого прибутку	38,25 – 30,0 = 8,25	38,6 – 29,7 = 8,9	38,9 – 29,4 = 9,5
Те ж, у порівнянні з чинною системою оподаткування	-	+0,65 тис.грн. (або +7,9%)	+1,25 тис.грн. (або +15,2%)

Результати проведених аналітичних розрахунків свідчать про те, що запропоновані схеми оподаткування характеризуються посиленням дії податкових стимулів до зменшення витрат на підприємствах (порівняно з чинним порядком оподаткування прибутку), що говорить на користь схем оподаткування, що пропонуються. При цьому варіант Б (ставка оподаткування прибутку 15%, ставка податку на підприємництво – 0,4% від операційних витрат) є найбільш ефективним у даному контексті, а саме з точки зору стимулювання економії витрат операційної діяльності.

Наступним кроком є здійснення порівняльного аналізу чинного порядку та схем оподаткування, що пропонуються, в контексті стимулів до збільшення рентабельності підприємств, які мають показники рентабельності, відмінні від середньостатистичного рівня. Результати розрахунків представлені в табл.4.

Порівняно з чинним порядком запропоновано схему оподаткування в обох варіантах, які розглядалися, забезпечує ефект у вигляді збільшення суми чистого прибутку тим більш відчутний, чим вищим є рівень рентабельності, проте лише за умови, якщо рентабельність перевищує 4%. Це є свідченням стимулюючого впливу схем оподаткування, що пропонуються, на підвищення рівня рентабельності. При цьому з точки зору стимулюючого ефекту для підприємств з рентабельністю вище 4% застосування схеми оподаткування за варіантом Б має переваги порівняно з варіантом А.

Таблиця 4. Порівняльний аналіз фінансових показників підприємств за різних схем оподаткування. (тис.грн)

Витрати підприємства – 100 тис.грн										
	Варіанти рівня рентабельності операційної діяльності									
	1%	2%	3%	4%	5%	6%	7%	8%	9%	10%
Прибуток до оподаткування	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	9,00	10,00
Чинний порядок										
Податок на прибуток	0,25	0,50	0,75	1,00	1,25	1,50	1,75	2,00	2,25	2,50
Чистий прибуток	0,75	1,50	2,25	3,00	3,75	4,50	5,25	6,00	6,75	7,50
Варіант А. Ставка податку на прибуток - 20%, ставка податку на підприємництво – 0,2%										
Податок на прибуток	0,20	0,40	0,60	0,80	1,00	1,20	1,40	1,60	1,80	2,00
Податок на підприємництво	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20
Чистий прибуток	0,60	1,40	2,20	3,00	3,80	4,60	5,40	6,20	7,00	7,80
Те ж, у порівнянні з чинним порядком (%%)	-20%	-6,7%	-2,2%	0	+1,3%	+2,2%	+2,9%	+3,3%	+3,7%	+4,0%
Варіант Б. Ставка податку на прибуток - 15%, ставка податку на підприємництво – 0,4%										
Податок на прибуток	0,15	0,30	0,45	0,60	0,75	0,90	1,05	1,20	1,35	1,50
Податок на підприємництво	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40
Чистий прибуток	0,45	1,30	2,15	3,00	3,85	4,70	5,55	6,40	7,25	8,10
Те ж, у порівнянні з чинним порядком (%%)	-40%	-13%	-4,4%	0	+2,7%	+4,4%	+5,7%	+6,7%	+7,4%	+8,0%

Висновки

Таким чином, найбільш оптимальним і зваженим варіантом запропонованої схеми оподаткування (комплексного корпоративного податку), включаючи зниження чинної ставки оподаткування прибутку з одночасним введенням податку на підприємництво є такий:

- ставка оподаткування прибутку – 15%
- ставка податку на підприємництво – 0,4% від операційних витрат.

Цей варіант має переваги серед числа розглянутих пропозицій, що були як з фіскальної точки зору, так і з урахуванням стимулюючого ефекту.

Схема оподаткування податку на прибуток, що пропонується, буде діяти як мікроекономічний регулятор і макроекономічний стабілізатор, а саме: впливати на збільшення прибутковості

господарювання підприємств-платників податку, загальну ефективність економіки та, в той же час, діяти як коригуючий фіскальний інструмент, який сприяє стабільності податкових бюджетних надходжень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» – [http:// www.rada.kiev.ua](http://www.rada.kiev.ua)
2. Інформаційна сторінка Держкомстату – <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Надійшла 01.03.2010

УДК 338.45:338.5(477)

РОЛЬ СПОЖИВЧИХ ФАКТОРІВ У ФОРМУВАННІ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ТОВАРІВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

С.І. ЛОЗИНСЬКА

Львівська комерційна академія

Проведено аналіз споживчих факторів у формуванні вітчизняного ринку товарів легкої промисловості України. Показано динаміку індексів споживчих цін на товари та послуги за даними Держкомстату України за період 2001-2009 років. Розглянуто основні положення теорії споживання. Визначено роль цін у формуванні вітчизняного ринку товарів легкої промисловості

Об'єкти та методи дослідження

Об'єктом дослідження є розкриття ролі споживчих факторів у формуванні вітчизняного ринку товарів легкої промисловості України та аналіз динаміки індексів споживчих цін на товари та послуги за даними Держкомстату України за період 2001-2009 років.

Постановка завдання

Як відомо, у всьому світі розмір прибутків населення прямо й безпосередньо залежить від рівня життя людей, їх здатності й бажання купувати все, що виробляється. Тому цей світ не випадково називають суспільством споживання. Саме споживання вже давно стало головним стимулом роботи окремої людини, розвитку виробництва товарів у всіх галузях промисловості, включаючи і легку.

Результати та їх обговорення

Як відомо, вітчизняна економіка двадцятого століття базувалася на основних принципах, у яких домінував гострий дефіцит споживчих благ. У двадцять першому столітті відбулися фундаментальні зміни практично у всіх галузях економіки. Тут відбувся перехід від логіки недовироблення й дефіциту до логіки надвиробництва основних споживчих благ. У даному суспільстві головною проблемою стає контроль не над факторами виробництва, а над купівельним попитом населення.

Відбулися фундаментальні якісні зрушення в господарських структурах й інститутах, що призвели до виникнення суспільства споживання, у якому основні стимули людей й основні маркери соціальної диференціації зосереджені вже не навколо процесу праці й прав власності на виробничі активи, а притягаються до процесу споживання, де сама ідентичність людини все більше зв'язується зі споживанням товарів. Тому об'єктом дослідження виступає споживання. Предметом дослідження є безпосередньо процес споживання, його роль в макроекономіці.